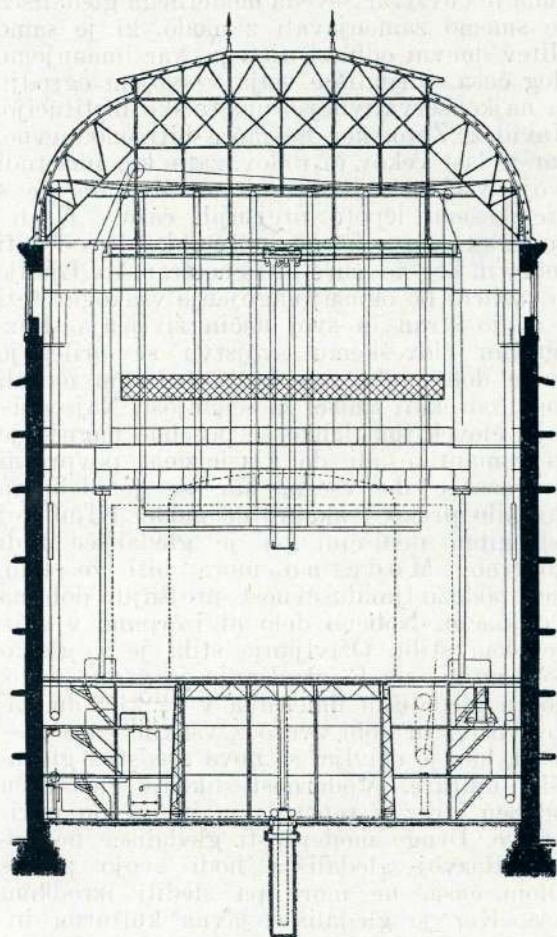

PROSVETNIDEL

DVORNO GLEDALIŠČE V WIESBADENU,
PREČNI PREREZ.

GLEDALIŠČE

ZA UVOD NEKAJ O BISTVU.

FRANCE KOBLAR.

Ni samo moda, da danes, v času splošne analize, poprašujemo tudi po bistvu gledališča. Ko se revidiramo vsepovsod, ko izločujemo stransko in se poglobljamo v prvine in jim dajemo smeri, upravičene v svojem času, je tudi beseda o gledališču potrebna. Kajti gotovo je, da slepo sprejemanje duševne dediščine, površno poudarjanje socialne strani v umetnosti, tudi gledališča ni poglobilo in da so dnevna gesla tudi tukaj premaknila pojme. Pri tem pa ne mislimo v prvi vrsti na občinstvo, na reprezentativno stran današnjih prireditev, na domišljene

družabne obveznosti, ki vržejo v gledališče ljudi zadnje kvalitete kot so parvenijski pridobitveniki, ne mislimo na modno torišče za tiste, ki ne prihajajo gledat, temveč sebe kazat, tako gledališče sta poznala že Ovidius in Horatius — govoriti hočemo o tistih, ki gledališče vodijo in v njem delajo.

Gledališče je v svojem razvoju postalo podjetje, ki v neki meri kupčuje z reproduciranim duševnim blagom; pri tem le prerado uporablja principe navadne blagovne kupčije pri izključno duševnih vrednotah. Pa to ni edina slaba stran. Vsako tako dobo kot je naša, veliko v poizkusih in majhno v dejanskih uspehih, spremlja tudi trop zanesenjakov, ki segajo preko sedanjosti in verjetne bližnje bodočnosti v oblake; ti so, izgrešivši realne temelje, postali enostranski verniki čuvstev in smešni mučeniki nemogoče prihodnosti. Ti vidijo tudi v gledališču več kot more biti, iščejo v njem zadnje harmonije za človeštvo in ga zamenjujejo z religijo. To je drugi ekstrem. Gledališče ima svoje bistvo in le v njem se more prav razvijati. Razvojnina linija, ta najzanesljivejša vodnica pri spoznavanju vsakega duševnega napora, nam bo najuspešnejše sredstvo, da se približamo svojstvu gledališča in ga uporabimo za našo dobo.

Mimično izražanje je človeški naturi prirojeno, toda to nagnjenje mora doseči svojo notranjo napetost, da se sproži in razgiblje do polnega izraza. Od nekdanj in povsod je bilo mimično izražanje, bolj kot katerokoli izražanje notranjosti, opoj, ekstaza. Ob posebni priliki je človek nujno stopil iz sebe, prenehal biti zmerna srednja oseba v svoji okolici in je na poseben način pokazal svojo notranjost, zdaj sveto zdaj grozno v sebi, — ter ta opoj svoje notranjosti, svojo ekstazo prenesel na druge, da so jo uživali. Od mesene verske orgije do oponašanja v mimu, od ljudske burke do tragedije in komedije je ta opojna linija jasna povsod pri Grkih in Indih, srednjeveškem misteriju, tedanji posvetni igri, najsibo avtohtona ali oplojena z rimsko komedijo, preko novega veka do poizkusov nacionalnega gledališča tuintam: ekstaza duha in telesa, ki se iz naravnega komediantstva in diletantstva polagoma zakroži v estetičnih mejah poklicnega igralca kot vrednega tolmača tuje pesniške umetnine. Psihološko vodijo gibala gledališče po najglobljem dnu in najplitvejši površnosti človeškega življenja, vsebinsko se bore z zadnjim dognanjem človekovim — in to zadnje dognanje smeše. Ekstatična resnost in nebrzdana veselost utemeljujeta začetke in periodično uveljavljanje gledališča; opa-